

UPPSALA
UNIVERSITET

BESLUT

2025-06-17

Dnr UFV 2025/837

Justitiedepartementet

Box 256

751 05 Uppsala

Besöksadress

Dag Hammarskjölds väg 7

Handläggare

Magnus Ödman

Telefon

070-167 91 42

www.uu.se

magnus.odman@uu.se

Remiss av Utkast till lagrådsremiss Skärpta regler för villkorlig frigivning

Beslut

Härmed beslutas

- att Uppsala universitet överlämnar bifogat expertyttrande som sitt svar på rubricerad remiss.

Bakgrund

Uppsala universitet har anmodats lämna yttrande över rubricerad remiss. Bifogat expertyttrande har utarbetats av professor Magnus Ulväng, Juridiska institutionen respektive utredare Annika Töyrä och universitetsadjunkt Ivana Bragman vid Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK).

Beslut i detta ärende har fattats av undertecknad rektor i närvaro av prorektor Coco Norén och ställföreträdande universitetsdirektör Per Abrahamsson, efter föredragning av utbildningsledare Magnus Ödman. Närvarande därutöver var Uppsala studentkårs ordförande Elsa Ewert.

Anders Hagfeldt
Magnus Ödman

UPPSALA
UNIVERSITET

YTTRANDE

2025-06-17 Dnr UFV 2025/837

Justitiedepartementet

Box 256
751 05 Uppsala

Besöksadress
Dag Hammarskjölds väg 7

Handläggare
Magnus Ödman

Telefon
070-167 91 42

www.uu.se
magnus.odman@uu.se

Remiss av Utkast till lagrådsremiss Skärpta regler för villkorlig frigivning

Uppsala universitet har anmodats lämna yttrande över rubricerad remiss. Följande expertyttrande har utarbetats av professor Magnus Ulväng, Juridiska institutionen.

Kort sammanfattning

Regeringen har utarbetat en lagrådsremiss angående förslag om ändrade regler för villkorlig frigivning, fängelsestraffminimum m.m. Frågorna behandlas i SOU 2024:48 och har kommenterats utförligt av fakulteten i tidigare remissvar angående ovannämnt betänkande (se UU dnr UFV 2024/1170 2024-11-12 tillhörande Ju2024/01558).

Vad som följer av den nu aktuella lagrådsremissen är resultatet av regeringens kriminalpolitiska utvärdering och val av prioriteringar efter remissutfallet från det tidigare betänkandet.

Juridiska fakulteten har inget ytterligare att anföra i sak än vad som framgår av tidigare lämnat remissvar.

UPPSALA
UNIVERSITET

YTTRANDE

2025-06-17 Dnr UFV 2025/837

Justitiedepartementet

Box 256
751 05 Uppsala

Besöksadress

Dag Hammarskjölds väg 7

Handläggare

Magnus Ödman

Telefon

070-167 91 42

www.uu.se

magnus.odman@uu.se

Remiss av Utkast till lagrådsremiss Skärpta regler för villkorlig frigivning

Uppsala universitet har anmodats lämna yttrande över rubricerad remiss. Följande expertyttrande har utarbetats av utredare Annika Töyrä och universitetsadjunkt Ivana Bragman vid Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK).

Kort sammanfattning

NCK vid Uppsala universitet tillstyrker förslagen i utkastets avsnitt 5.2–5.5 samt 7.1–7.2. Förslagen i avsnitt 5.1, 6.1–6.3 samt 8 avstyrkes.

NCK har, i sin roll och utifrån sin kompetens om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer, läst utkastet till lagrådsremiss med ett sådant fokus. Det betyder att vi inte lämnar synpunkter på förslaget i sin helhet. Nedan följer NCK:s synpunkter.

Övergripande generella synpunkter

I inledningen till utkastet framgår att regeringen eftersträvar ett fokusskifte från gärningsperson till brottsoffer, vilket är en ambition som NCK välkomnar. I flera av de förslag som följer uppfattar NCK emellertid att brottsofferperspektivet inte är särskilt framträdande utan att fokus primärt är på skärpta straff gentemot gärningspersoner. Forskningen har inte kunnat påvisa att brottsoffers upprättelse nödvändigtvis hänger samman med strängare straff varför NCK anser att det är olyckligt att förslaget huvudsakligen fokuserar på att förlänga de fängelsedömdas tid i anstalt. Vid våld i nära relationer bör fokus ligga på skydd och stöd till den våldsutsatta, både innan, under och efter rättsprocess, så att den som varit utsatt får möjlighet att leva ett liv utan hot eller våld.

Generellt ser NCK det som problematiskt att regeringen föreslår ny lagstiftning som inte föregåtts av utredning. Det är svårt att ta ställning till dessa förslag i sin helhet eftersom det inte heller i utkastet hänvisas till forskningsevidens som stödjer dessa förslag.

NCK välkomnar de förslag som utgår från genomförd utredning (SOU 2024:48).

Specifika synpunkter på förslagen

Nedan följer NCK:s synpunkter på förslagen var för sig. De förslag som inte lyfts här är de förslag som NCK tillstyrker och där vi inte har några ytterligare kommentarer.

Den som döms till fängelse ska avtjäna större andel av straffet innan han eller hon frigges (avsnitt 5.1)

Utredningen fann inte skäl att öka strafftiden i anstalt och de flesta remissinstanserna instämde. Motiveringen till att gå emot utredningens förslag i frågan är "att samhällets syn på brottslighet generellt förändrats på ett sådant sätt att det finns ett behov av att skärpa regelverket". NCK ställer sig frågande till på vilka grunder en så pass genomgripande och kostsam reform står.

Utkastet tar huvudsakligt sikte på organiserad kriminalitet och här vill NCK framföra att betydligt större samhällsvinster sannolikt kan göras om motsvarande resurser läggs på förebyggande arbete, exempelvis för att förhindra nyrekrytering till kriminella nätverk. Vidare efterfrågar vi ett bredare perspektiv i dessa frågor, med tanke på det brottsperspektiv som ska vara vägledande. Det finns vissa samband mellan att utöva våld i offentliga miljöer och att utöva våld i sina nära relationer. Genom att samordna arbetet med både organiserad brottslighet och våld i nära relationer kan det våldsförebyggande arbetet effektiviseras och bli mer gynnsamt.

NCK vill också hänvisa tillbaka till utredningen som bland annat lyfter att längre tid i anstalt saknar stöd i forskningen som ett instrument som skulle minska brottsligheten. Snarare finns indikationer på att det ökar återfallsrisken på individnivå då längre tid i anstalt riskerar att förstärka den kriminella identiteten.

När det gäller fängelsestraff som avtjänas med anledning av våld i nära relationer anser NCK att det främst är de åtgärder som sker för att skydda brottsoffret i samband med att tiden i anstalt avslutas som är centrala, och dessa åtgärder måste vidtas förr eller senare, oavsett tid i anstalt. Vid en förkortning av den villkorliga frigivningen ges kortare tid att säkerställa att den dömda inte utgör en fortsatt fara för den våldsutsatta, vilket NCK ser som negativt. För att den villkorliga frigivningen ska vara verksam förutsätts emellertid att den genomförs på ett tryggt och säkert sätt ur ett brottsofferperspektiv.

Prövotiden efter villkorlig frigivning ska vara minst två år (avsnitt 5.4)

Vid våld i nära relationer är det av största vikt för den våldsutsatta att samhället så långt det är möjligt skyddar mot fortsatt utsatthet. NCK delar därför den del i förslaget där detta lyfts särskilt. NCK vill poängtera att det vid våld i nära relationer finns förövare i alla samhällsklasser och i dessa

ärenden behövs ett särskilt brottsofferperspektiv. Den dömda kan vara välanpassad i samhället i stort och samtidigt utgöra en mycket stor fara för den enskilda, även efter avtjänat straff. Därför välkomnar NCK förslaget om förlängd provotid och med huvudregel om övervakning och ser att det ger goda möjligheter till ökad trygghet för den som utsatts för våld, förutsatt att övervakningen fungerar som avsett.

Tydligare reaktioner för misskötsamhet under verkställighet i kriminalvårdsanstalt (avsnitt 6.1)

NCK anser att den möjlighet som finns redan idag att skjuta upp den villkorliga frigivningen med anledning av misskötsel är tillräcklig. Tidigare reform har inte utvärderats och detta bör göras innan ytterligare förändringar görs. NCK vill lyfta att det pågår utvärderingar av de behandlingsmetoder som Kriminalvården tillämpar för intagna som är dömda för relationsvåld. Dessa utvärderingar bör slutföras innan nya reformer görs på området som påverkar hur behandling i kriminalvårdsanstalt organiseras, exempelvis avseende obligatoriskt deltagande.

Uppskjuten villkorlig frigivning vid risk för återfall i allvarlig brottslighet (avsnitt 6.2)

I sak delar NCK tanken bakom förslaget, det vill säga att det ur samhällsskyddssynpunkt är önskvärt att förebygga ny brottslighet som hade kunnat förhindras. Dock avstyrker vi förslaget mot bakgrund av att metoder för riskbedömning i dagsläget inte är tillräckligt tillförlitliga och att förfarandet riskerar att bli rättsosäkert. I praktiken är det inte lätt att särskilja individer med hög risk för återfall i brott (i närtid) från individer som inte har sådan risk. Vi hänvisar till det särskilda yttrandet från experterna Helena Backlund och Hanna Palhamn Szabó i denna fråga.

När det gäller den del av förslaget som föreslår att olika kontexter för den brottslighet som den intagne är dömd för ska särskiljas avseende vid vilken längd på straff då bestämmelsen ska aktualiseras (två år för kriminalitet i organiserad form och fyra år för brottslighet mot liv, hälsa, frihet eller frid) vill NCK betona vikten av att det lägre fängelsestraffet (två år) i så fall även bör gälla vid våld i nära relation (och kan säkerligen vara motiverat även för andra kontexter). Dessa brott resulterar ofta i relativt korta fängelsestraff samtidigt som den dömda individens risk för återfall i brott är direkt knuten till det ursprungliga brottsoffret.

Det ska införas en skyldighet att lämna uppgifter som behövs för genomförandet av en riskutredning (avsnitt 6.3)

NCK ifrågasätter starkt att så långtgående sekretessbrytande bestämmelser föreslås i detta avseende, utan föregående utredning. NCK avråder regeringen från att fatta ett beslut av detta slag och hänvisar till den lagrådsremiss som lagts fram med utgångspunkt i utredningen *Ökat informationsutbyte mellan myndigheter* (SOU 2025:45).

YTTRANDE

2025-06-17 Dnr UFV 2025/837

NCK skulle välkomna en utredning som tar sikte på hur tillförlitligheten i riskbedömningar kan förbättras, bland annat avseende vilka uppgifter som är relevanta att inhämta. Tillförlitliga riskbedömningar är synnerligen relevanta för de brottsoffer som tillhör NCK:s målgrupp.

Hela den villkorligt medgivna friheten ska förverkas vid återfall i brott under prövotiden (avsnitt 7.1)

NCK tillstyrker förslaget och menar att det kan utgöra ett förstärkt skydd för den som är utsatt för våld i nära relation om den dömda begår nya brott mot brottsoffret under villkorlig frigivning. Dock poängteras att det allra viktigaste, i en situation där en person som dömts för våld mot närstående ska friges villkorligt, är det förebyggande skyddet och stödet till brottsoffret. NCK vill betona att när den dömda återfaller i ny brottslighet mot samma närstående är skadan redan skedd, i synnerhet med tanke på att våldet kan ha dödlig utgång. Bland annat framkommer exempel på detta i *Socialstyrelsens utredningar av vissa skador och dödsfall 2022–2023*. Utredningen visar att några av de gärningspersoner som dödat sin partner eller tidigare partner var dömda till skyddstillsyn eller hade villkorlig frigivning med övervakning vid tidpunkten för mordet. Det konstaterades att de åtgärder som Kriminalvården skulle vidta för att förebygga fortsatt våld inte hade kommit till stånd i anslutning till frigivningen.

Villkorlig frigivning får inte ske från förverkad villkorligt medgiven frihet (avsnitt 7.2)

NCK tillstyrker förslaget och menar att det utöver skydd och säkerhet för brottsoffret ger en tydlig signal att brottsoffers trygghet är prioriterad.

Tidpunkten för ansökan om omvandling av fängelse på livstid senareläggs (avsnitt 8)

Eftersom detta förslag är en direkt följd av det förslag som ges i avsnitt 5.2 avstyrker NCK även detta förslag.